

Magyar névjegy az egyesülés centenáriumán

Sorozat készült az elmúlt száz év történelmi eseményeiről

Kilencrészes dokumentumfilm-sorozat készült a magyarság 20. századi viszontagságos időszakáról. A Magyarok Romániában–száz év története című film első részét a kolozsvári Bánffy-palotában vetítették le.

Zsúfolásig megtelt július 12-én este a kolozsvári Bánffy-palotában található Szépművészeti Múzeum Tonitza-terme abból az alkalomból, hogy az RMDSZ által szervezett rendezvény keretében levetítették a dokumentumfilm-sorozat első részét. A film szerkesztője és rendezője Vig Emese, a román közszolgálati televízió magyar adásának munkatársa, a tudományos szerkesztő pedig Fodor János kolozsvári történész. A filmben Ablonczy Balázs, Fodor János, Nagy Botond, Gidó Csaba, Egyri Gábor, Lucian Nastasă-Kovács, illetve Zahorán Csaba történész szólal meg.

Székely István, az RMDSZ társadalomszervezésért felelős ügyvezető alelnöke (portrékon),

a sorozat ötletgazdája és a film-bemutató házigazdája elmondta: végre olyasmiről társalhatnak a nagyközönség elé, amiről 1989 előtt nem lehetett beszélni. A dokumentumfilm-sorozat egyik célja, hogy a román többségnek is megmutassuk történelmünket, és egyúttal párbeszédet kezdeményezzünk velük – tette hozzá Székely. A román egyesülés centenáriumi évében, az 1000. év Erdélyben, 100 év Romániában elnevezésű rendezvénysorozat keretében az RMDSZ Erdély hat településére egy tíz részből álló előadássorozatot tervez történészek részvételével, illetve három tudományos konferenciát is szervez. Emellett az elmúlt száz évet felölelő történelmi kronológiát készít, amelyet román nyelven is megjelentet.

FOTÓK: RMDSZ

Az erdélyi magyarokról szóló dokumentumfilm-sorozat hamarosan DVD-n is megjelenik, addig is az RMDSZ honlapján lesz elérhető

Németh Lászlót idézve

Vig Emese rendező a film levetítése előtt arról beszélt, hogy a sorozat címének megválasztását – Magyarok Romániában–száz év története – Németh László ihlette, aki egy 1935-ben megjelent regényében Kalotaszeggel kapcsolatban többek között a következőket írta: „Isten itt mutatta meg, mit akar ezzel a néppel”. A rendező elmondta, a film készítésekor számára teljesen ismeretlen területet járt be, de segítségére voltak a neves erdélyi és magyarországi történészek, akik érthetően mondták el, mi is történt száz évvel ezelőtt a magyarsággal. A sorozat Fodor János és Bárdi Nándor történészek útmutatásai alapján készült, narrátor Szűcs Ervin kolozsvári színművész.

A sorozat egy történelmi utazás korabeli fényképekkel, archív filmrészletekkel, dokumentumokkal, emlékiratokkal megtűzdelve. A neves szakemberek lépésről lépésre vezetnek végig a nézőt az első világháború kitörésétől egészen a Trianon utáni évekig. A filmben elhangzik, hogy „azoké volt Erdély, akik a kultúráját vállalták, és azoké lesz Erdély, akik a kultúráját vállalják”. A megállapítás azért is fontos, mert a magyar és román történetírás különbözőképpen ítéli meg Trianont. A sorozatban megszólaló történészek fényt derítenek arra, milyen előzményei voltak Erdély elszakításnak, melyek voltak azok a titkos megállapodások, amelyek mintegy megelőlegezték Trianont, milyen háttérügyezések, megállapodások születtek a háborús időkben.

A filmből kiderül, hogy a román hadsereg nem mindig dicsó tér-

foglalása – magyar szobrok lerombolása, kitelepítések, elhurcolások, erőszak – többnyire csak passzív ellenállást váltott ki a magyar lakosságból, amibe beletartozott a hűségeskü megtagadása. Nagy Botond sepsiszentgyörgyi történész szerint Székelyföld magyarsága arra volt felkészítve, hogy közömbösen fogadja a románokat („úgysem tart sokáig az uralmuk”), Kolozsváron pedig az Apáthy István professzor által összehívott nagygűlés sorolható az ellenálláshoz, amit nem sokkal a román csapatok bevonulása előtt szerveztek. Igaz, a kolozsvári tüntetést inkább az elkeseredés ihlette, mintsem a konkrét ellenállás. Apáthy, aki a Magyar Nemzeti Tanács elnöke volt, ekkor tette a következő kijelentést az Iparos Egylet székházának balkonjáról: „e területen csaknem 4 millió nem románmal szemben csupán 2 980 186 román él. Ezeknek a velük szemben álló többség felett nin-

Szeszák Ferenc szobráról később készültek másolatok, de Kolozsváron soha többet nem volt látható egy darabkája sem az alkotásnak.

A tévében is vetítik

A sorozat készítői egyebek mellett megemlékeznek arról is, hogy 1919-ben – szintén egyfajta ellenállásként – próbálkoztak a Kós Károly-féle úgynevezett Kalotaszegi Köztársaság, illetve a Székely Köztársaság létrehozására, de ezek nem bizonyultak életképesnek. Ablonczy Balázs budapesti történész a filmben elmondja: pontos adatokat nem ismernek, de mintegy 400–450 ezerre tehető azok száma, akik elhagyták a megszállt területeket azokban az években.

Lucian Nastasă-Kovács kolozsvári történész a filmben arra hívja fel a figyelmet, hogy annak idején a román politikusok éppen az Erdélyben és a Bánságban még több-

vesztiti Magyarországot. Fodor János történész szerint az erdélyi közvélemény nem volt tisztában azzal, mekkora súlya van a románok nagygűlésének.

A vetítést kerekasztal-beszélgetés követte Fodor János és Gidó Attila történészek részvételével. A film készítéséről elmondták, nehéz volt az eseménydús éveket úgy összefoglalni, hogy semmi se maradjon ki. A Székely Hadosztályról például így is alig esik szó, de a kihagyások ellenére az alkotók igyekeztek egy kerek, érthető történetet tárni a nézők elé.

Kérdésre válaszolva Fodor elmondta: bár a száz évvel ezelőtti egyesülés körül voltak viták, köztük bizonyos kompromisszumokat a román politikusok, ám számukra soha nem az volt a kérdés, hogy egyesüljenek vagy sem, legfeljebb az, hogyan történjen ez meg. Székely István, az est házigazdája a sorozat címére utalva elmondta: fontos, hogy 1000 éven belül értelmezzük az erdélyi magyarság utóbbi 100 évét.

A filmből havonta levetítenek egy részt, ugyanakkor a dokumentumfilm-sorozat hamarosan DVD-n is megjelenik, addig is az RMDSZ honlapján lesz elérhető. A sorozatot várhatóan a közszolgálati televízió, illetve az Erdélyi TV is sugározza majd. Az alkotók fontosnak tartják, hogy minél több emberhez eljusson, hiszen ez a dokumentumfilm-sorozat „a névjegyünk a centenáriumi évében a román nemzet számára” – fogalmazott Székely István a csütörtöki rendezvény zárásaként. A dokumentumfilm első része már megtekinthető az ezer100.ro honlapon.

NÁNÓ CSABA

A sorozat egy történelmi utazás korabeli fényképekkel, archív filmrészletekkel, dokumentumokkal, emlékiratokkal megtűzdelve. A neves szakemberek lépésről lépésre vezetnek végig a nézőt az első világháború kitörésétől egészen a Trianon utáni évekig.

csen joguk határozni.” A vetítésen látott filmrészletből is kiderül, milyen sok kolozsvári polgár gyűlt össze tüntetni az igazságtalanság ellen. A nagygűlést 1918. december 22-én tartották, 24-én délután a románok megszállták Kolozsvárt. Szintén a kincses város megszállásának szomorú történetéhez tartozik a Kárpátok Óre elnevezésű szobor felrobbantása. Igaz,

ségben lévő magyarokat, svábokat vagy szászokat nem kérdezték az egyesülésről. Nastasă-Kovács kitér arra is, hogy bár a szászok közül sokan hűségnyilatkozatot tettek az új hatóságok iránt, a zsidók például soha nem támogatták Nagy-Románia létrehozását. Ugyanakkor a filmben elhangzik: a magyar elit el sem tudta képzelni, hogy Erdélyt valóban el-